

Aan de Raad van de gemeente Lochem

Afdeling: Maatschappelijke Ontwikkeling Kenmerk: 2005096
Informatie bij: Annemarie Heijnen Vergadering: 27 augustus
Portefeuillehouder: R. Leliveld
Onderwerp: **Aangescherpte visie 'Een thuis in de gemeente Lochem voor nieuwkomers'**

Voorstel

1. De aangescherpte visie "Een thuis in de gemeente Lochem voor nieuwkomers" vast te stellen;
 2. Incidentele middelen uit de reserve ontheemden voor het jaar 2024 € 500.000 en voor het jaar 2025 € 900.000 beschikbaar te stellen voor de uitvoering van de visie;
 3. Kennis te nemen van het feit dat het college bevoegdheden heeft in de Spreidingswet en, waar nodig na mogelijke consultatie van de gemeenteraad, bevoegd is tot het aangaan van overeenkomsten op basis van de Gemeentewet.
-

Inleiding

Op 4 maart 2024 nam u unaniem de motie "visie opvang asielzoekers" aan. U vroeg het college met een visie ten aanzien van asielopvang te komen. U stelt niet de vraag óf wij als gemeente bijdragen, maar wat, waar en hoe. De asielopgave gaat over het opvangen van asielzoekers, Oekraïense ontheemden en het huisvesten van statushouders. Voor deze opgave stelden wij een visie 'Een thuis in de gemeente Lochem voor nieuwkomers' op. Op 8 juli 2024 droeg u middels een ordevoorstel het college op om de visie op een aantal punten aan te scherpen. Aan de hand van dit ordevoorstel deden wij dat door het verreiken van de wat-, waar en hoe vraag. De uitwerking hiervan komt op verschillende plekken in de visie terug. Daarnaast hebben wij randvoorwaarden met betrekking tot integratie, veiligheid, onderwijs, zorg en participatie aangevuld, is het hoofdstuk doelgroepen verder uitgewerkt en gaan we in op de evaluatiemomenten.

Met dit raadsvoorstel leggen we u de aangescherpte visie voor. In de visie spreken we uit dat we onze maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen ten aanzien van de brede asielopgave. Ook zonder wettelijke plicht. De visie beschrijft onze uitgangs- en speerpunten ten aanzien van de brede asielopgave. Daarnaast heeft de visie een afwegingskader hoe te komen tot locatiekeuzes voor het opvangen van nieuwkomers.

Beoogd maatschappelijk effect

Wij nemen onze verantwoordelijkheid ten aanzien van humane opvang van nieuwkomers en een eerlijke verdeling van nieuwkomers over het land. De visie geeft ons richting voor het meerjarig invulling geven aan de bestaande opgave die wij als gemeente hebben en opdrachten (taakstellingen) die nog op ons afkomen.

De visie

Wij bieden vanuit onze maatschappelijke opgave een thuis aan nieuwkomers. We streven naar een lokale samenleving waarin zij mee kunnen doen in het dagelijkse leven. We houden oog voor de beschikbaarheid en toegankelijkheid van basisvoorzieningen voor inwoners en nieuwkomers waarbij we zo min mogelijk (extra) druk op voorzieningen nastreven. Nieuwkomers maken in harmonie deel uit van onze samenleving.

Financiële consequenties

We vragen u incidentele middelen beschikbaar te stellen op basis van de informatie die we nu hebben, ter overbrugging naar de Kadernota 2026. Voor de tweede helft van 2024 € 500.000 en voor 2025 € 900.0000. De eerste helft van 2024 verantwoordden we in de Bestuursrapportage. Dit betreft de inspanningen van opstellen van de visie en kosten voor analyses. Indien nodig, halen we in de Kadernota 2026 structurele middelen op. We stellen voor de dekking voor 2024 en 2025 uit de reserve ontheemden te halen.

Argumenten

1.1 Uw raad vroeg bij motie het college een visie te schrijven ten aanzien van het opvangen van asielzoekers die antwoord geeft op het wat, waar en hoe.

De vraag is niet óf de gemeente een bijdrage levert aan het opvangen van vluchtelingen uit Oekraïne, asielzoekers en statushouders maar waar, met wat en hoe we dat als gemeente gaan doen. Wij voerden deze motie uit. De visie ligt voor ter vaststelling.

De visie 'Een thuis in de gemeente Lochem voor nieuwkomers' zet de maatschappelijke opgave centraal. De visie biedt meerjarig richting en focus ten aanzien van de maatschappelijke opgave. De visie legt de focus op wonen, meedoen in de samenleving en het beschikbaar en toegankelijk houden van basisvoorzieningen.

De wereld is snel in ontwikkeling. De realiteit van vandaag kan morgen een andere zijn. Met de visie houden we regie en wendbaarheid.

1.2 De visie gaat uit van samenwerking

We werken in de uitvoering van onze visie samen met de samenleving. Denk aan omwonenden en vrijwilligers en onze netwerkpartners, maar ook het onderwijs, huisartsen en verenigingen. Voor de totstandkoming van de visie is input opgehaald via Lochem Spreekt en een bijeenkomst met onze netwerkpartners.

2.1 Taken op het gebied van asiel worden steeds meer reguliere taken voor een gemeente

We zien dat taakstellingen worden opgehoogd en gemeenten meer verantwoordelijkheden krijgen ten aanzien van de brede asielopgave. We zien taken verschuiven van andere overheden naar gemeenten. Het gevolg is dat de gemeenten over voldoende middelen moeten beschikken om deze taakstellingen en extra taken te realiseren. Als gemeente staan we aan de lat voor het realiseren van opvang, huisvesting en (het toegankelijk en beschikbaar houden van) basisvoorzieningen.

Om aan de visie 'Een thuis in de gemeente Lochem voor nieuwkomers' uitvoering te geven, vragen we financiële middelen beschikbaar te stellen. De middelen zijn nodig voor (gemeentelijk) personeel en voor opdrachtverlening aan onze maatschappelijke partners en lokale netwerken die, met en ook namens ons, de visie uitvoeren. Mochten er voor projecten extra incidentele middelen nodig zijn, dan leggen wij u een raadsvoorstel voor of we verantwoorden dit binnen de P&C cyclus.

Via de samenwerkingsverbanden waar wij deel van uit maken – waaronder VNOG en VNG – laten we het geluid bij het Rijk horen, dat we voor extra taken ook extra financiën nodig hebben. Het COA is voor een belangrijk deel verantwoordelijk voor het opvangen van asielzoekers.

2.2 Er zijn middelen beschikbaar uit de reserve bestemming ontheemden om de visie tot uitvoering te brengen.

U heeft in de jaarrekening 2022 besloten dat het overschot uit de RooO (Regeling opvang ontheemden uit Oekraïne) wordt opgenomen in de reserve bestemming ontheemden. U heeft besloten dat tot de doelgroepen ontheemden de asielzoekers, statushouders en Oekraïners behoren. Oftewel, de nieuwkomers. Voor deze doelgroep ontwikkelden wij de visie. Vanuit de reserve bestemming ontheemden zijn er middelen beschikbaar om deze visie tot uitvoering te brengen.

2.3 Met de middelen uit de reserve ontheemden overbruggen we 2024 en 2025

In de komende periode maken we de omslag naar een structurele uitvoering van de brede opgave voor opvang en meedoen van nieuwkomers in onze samenleving. In de Kadernota 2026 verwachten we meer zicht te hebben op de structurele capaciteit die nodig is en daarmee de middelen die nodig zijn.

3.1 De Spreidingswet beschrijft de taakverdeling en bevoegdheden voor het college en de gemeenteraad

Het college handelt op basis van de Spreidingswet. Deze wet beschrijft bevoegdheden voor raad en college. Het college is bevoegd en heeft als taak locaties aan te wijzen voor het opvangen van asielzoekers. De subregionale en provinciale regietafels gaan uit van de taken en bevoegdheden zoals die belegd zijn in de Spreidingswet.

3.2 Het sluiten van een bestuursovereenkomst is een privaatrechtelijke aangelegenheid.

In de motie 'Gezamenlijke bestuursovereenkomst AZC' draagt u het college op een bestuursovereenkomst ter goedkeuring aan de raad voor te leggen. Op basis van de Gemeentewet is het college bevoegd tot privaatrechtelijke rechtshandelingen te besluiten. Wij leggen een bestuursovereenkomst dan ook niet ter goedkeuring aan u voor. Wel zullen wij u voorafgaand consulteren over een bestuursovereenkomst.

Risico's en kanttekeningen

1. De Spreidingswet staat ter discussie

Het hoofdlijnenakkoord van de landelijke coalitie schrijft dat de Spreidingswet wordt ingetrokken. We zien in het land dat dit nu al direct gevolgen heeft voor het aantal opvangplekken die gemeenten gaan realiseren. We verwachten evenwel dat de Spreidingswet niet makkelijk ingetrokken kan worden. Daarnaast zijn wij voor een eerlijke verdeling van asielzoekers over het land. Wij hebben een maatschappelijke opgave solidair naar andere gemeenten te zijn en zorg te dragen voor humane opvang.

2. We gaan uit van toenemende en onzekere taakstellingen

Het Rijk belegde de afgelopen jaren meer taken bij gemeenten. Het opvangen van Oekraïense ontheemden en de Spreidingswet zijn daar voorbeelden van. Deze taken zijn inmiddels regulier. Net als de taak die al langer bij gemeenten ligt; het huisvesten en inburgeren van statushouders. De taakstellingen voor asiel voor gemeenten stelt het Rijk voortdurend naar boven bij op basis van de instroom en de situatie bij de aanmeldlocaties. De taakstellingen nemen eerder toe dan af. We houden er rekening mee dat onze maatschappelijke opgave groter kan worden dan we nu voorzien. Op 5 april 2024 ontvingen wij van de staatssecretaris een brief met de Meerjarenproductieprognose. De staatssecretaris gaat uit van een toenemende asielinstroom en toenemende instroom van Oekraïense ontheemden.

3. Wij gaan uit van bestuurlijke afspraken en wettelijke taakstellingen

We maakten bestuurlijke afspraken in regionaal en provinciaal verband. We verwijzen u graag naar bijlagen 'Actualiteiten' en 'Spreidingswet Gelderse Lijn'. Onze maatschappelijke verantwoordelijkheid is leidend. We handelen met onze wettelijke bevoegdheden en naar bestuurlijke afspraken. In de bijlage 'Actualiteiten' leest u meer over de planning van de provincie.

4. De visie is geen op zichzelf staande oplossing

De visie inclusief uitgangs- en speerpunten en afwegingskader geeft ons koers en kaders waarmee we keuzes kunnen maken en naar oplossingen zoeken voor vragen die zich voordoen. Ze lost niet onze achterstanden op of vertelt ons niet wat ons morgen te wachten staat.

5. De financiële impact van de uitvoering van (nieuwe reguliere) taken is nog niet goed te overzien

We weten nog niet precies wat nodig is om invulling te geven aan de opgave voor de komende jaren en over welke aantallen nieuwkomers we het hebben. Daarnaast is het nog niet goed in te schatten welk beroep nieuwkomers gaan doen op onze dienstverlening vanuit het Baken en de jeugdzorg en welke kosten voor de gemeente het met zich meebrengt. Ook dienen we er rekening mee te houden dat met de komst van jonge asielzoekers de vraag naar onderwijs(huisvesting) toeneemt. Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor het regelen van onderwijs voor leerplichtige nieuwkomers. Het is mogelijk dat we, voor omstandigheden die we nu nog niet voorzien, aanvullende incidentele middelen nodig hebben. Tot slot kan het zijn dat de taakstellingen dusdanig toenemen, dat we om extra structurele middelen vragen voor 2026 en verder.

Uiterlijke besluitvorming

Wij vragen u uiterlijk 9 september een besluit te nemen ten aanzien van bovenstaande voorstellen.

Uitvoering

De visie nemen wij op in het programmaplan 'Een thuis in de gemeente Lochem voor nieuwkomers'. Waar nodig gaan we vervolgens ook aan de slag met het actualiseren van onze afspraken met samenwerkingspartners.

De volgende stukken zijn voor u bijgevoegd:

- Bijlage 1 'Een thuis in de gemeente Lochem voor nieuwkomers'
- Bijlage 2 Factsheet Lochem Spreekt
- Bijlage 3 Rapport opvang asielzoekers gemeente Lochem
- Bijlage 4 Samenvatting bijdrage visie genodigden bijeenkomst 16 april 2024
- Bijlage 5 reactie huisartsen ten aanzien visievorming
- Bijlage 6 Actualiteiten 15052024
- Bijlage 7 Spreidingswet Gelderse Lijn 27052024

De volgende stukken liggen voor u ter inzage:

Lochem 27 augustus 2024,

Burgemeester en wethouders van Lochem,

D.C. Kerkdijk
secretaris

S.W. van 't Erve
burgemeester